

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

544

שיחת רבינו הגדול מן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • יתרו תשפ"ב

עליו שניהם שהוא יצליח בתורה ויהיה לו חשק ללמוד, ובאמת הם התפללו עליו והוא הצליח. ויש להבין למה שיתן עמו החזון איש עוד אחד, וכי הוא לבדו בתפילתו לא היה יכול להשפיע בזה?

אכן היה צריך עוד אחד, כמו שמצינו במלחמת עמלק (שמות יז, י) ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה, והיינו להתפלל שיצליחו במלחמת עמלק, ומבואר שלא הספיקה תפילת משה רבינו לבדו, ואף שזו הייתה תפילה של משה רבינו! תפילה למשה, זה לבד לא הספיק, והוצרך לשתף עוד אחרים, את אהרן וחור, כי היו צריכים סייעתא דשמיא מיוחדת, ולכך לא מספיק משה רבינו לבד, אלא צריך את משה אהרן וחור, שיהיו שלושה ביחד, ואז התפילה מתקבלת.

הבא ליטהר - בהשתדלות ובתפילה

והנה אמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, היינו שאם אדם בא ליטהר ומשתדל להתחזק ברוחניות, מן השמים מסייעים בידו, ולא מוזכר דווקא על ידי תפילה, אלא כל בא ליטהר, עם השתדלות על רוחניות, זוהי סייעתא דשמיא, ומהו 'בא ליטהר'? על איזה חלקים ברוחניות? יש כל מיני חלקים: כגון תורה, וחיזוק האמונה, ויש הרבה דרגות באמונה, וכן במידות טובות, יש הרבה דרגות במידות טובות, לקיים ואהבת לרעך כמוך בשלמות, ומי שבא ליטהר עם השתדלות, מן השמים מסייעים אותו, על תורה, ועל חיזוק האמונה ומידות טובות, וכמו כן יש בא ליטהר עם השתדלות של תפילה, שבזה כאמור בדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת.

וממעלות המידות הטובות יש מצות עשה של אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך, ובמסילת ישרים פרק י"א כתב שצריך להיות 'כמוך ממש', ואם כך היא המצוה, זהו הטבע של יהודי, ולכל יהודי יש בטבעו אהבת הבריות, כמו שאמרו חז"ל (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו: רחמים, ביישנים, וגומלי חסדים, והם שלושה ענייני מידות טובות שקיימים רק בעם ישראל, רחמים זהו ואהבת לרעך כמוך, וכן ביישנים זו מידה טובה, וגומלי חסדים זהו גם כן מצד ואהבת לרעך כמוך, ומידות טובות אלו הם הסימנים של יהודי, רק יהודי, ובאומות העולם אין הטבע הזה, כידוע שכן המציאות.

ויהודי שיועד על יהודי אחר שסובל, למרות שאינו מכירו כלל וגר במקום מרוחק ממנו, הוא מצטער עמו וכואב לו על סבלו, ואם יוכל אף ישלח לו עזרה למרחקים, כי זהו טבעם של ישראל, רחמים וגומלי חסדים, ואילו באומות העולם אין דבר כזה, ולא קיים בהם הטבע של ואהבת לרעך כמוך, ובאמת כתוב ואהבת לרעך כמוך, ורק יהודי הוא 'רעך', ואילו גוי אינו רעך.

ואמרו חז"ל (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, ויכלל גדול בתורה! פירושו שכל התורה כולה היא אחרת על ידי ואהבת לרעך כמוך, כמו שכתב בספר שערי קדושה לרבי חיים ויטאל, שמי שיש לו איזה חיסרון בשלמות המידות, כל המצוות שהוא עושה פגומות ואינן בשלמות! אם היו אהבת לרעך כמוך, אינו בשלמות כמו שצריך להיות ואינו כפי הטבע האמיתי של כלל ישראל, אזי גם כל המצוות והמעשים הטובים שהוא עושה יש בהם פגם ואינם בשלמות. זהו הענין של שלמות המידות.

בא לטהר אחרים - תלוי בדרגת המשפיע

והנה ידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר, שאם אדם ידבר דברי חיזוק לפני אלק אנשים לחזק אותם ברוחניות, בכל ענייני הרוחניות, תורה ויראת שמים ומידות טובות, ולא ישפיע על השומעים, ורק אחד יושפע, ומיהו האחד? הוא בעצמו, שעל ידי שמדבר לאחרים הוא עצמו מתחזק מזה, אמר רבי ישראל שכדאי שבביל זה לדבר את דברי החיזוק, ואף על פי שלא ישפיע על השומעים אלא רק עליו בעצמו, זה גם כדאי, שבביל שהוא בעצמו יתחזק מזה.

ובאמת יש להתבונן בטעם הדבר, כיצד יכול להיות שמדבר דברי חיזוק לאלף אנשים ואין זה משפיע עליהם, ומדוע עליו זה כן משפיע.

והענין בזה, כידוע מהאגון שאמר פעם למגיד מדובנא (הובא בספר אהל יעקב פרשת תזריע) ששאל כיצד ומה היא העצה להשפיע על אחרים, והשיב לו הגאון בדרך משל, כשיש כוס, ושופכים מים לתוך הכוס, הכוס מתמלאת במים, ולאחר שמתמלאת עד גדותיה ושופכים לתוכה עוד, אזי גם נשפך ויוצא ממנה החוצה, אבל כל זמן שהכוס אינה מלאה לא יישפך ממנה על סביבותיה, וכך היא המידה באדם הרוצה להשפיע על אחרים, שרק אחרי שהוא בעצמו כבר מלא וגדוש במעלות, אז יוכל בדבריו להשפיע על אחרים.

ולכן יתכן שאדם ידבר דברי חיזוק להשפיע והוא לא ישפיע, מפני שאינו בשלמות ואינו עומד באותה המדרגה, וכיון שחסר לו השלמות במה שהוא מדבר, אינו יכול בדבריו להשפיע על אחרים.

תחנונים - גם בברכות הראשונות

דיברנו בפעם הקודמת על מה שאמרו (אבות ב, יג) אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, ואמרנו שלכאורה תחנונים שייך רק בברכות האמצעיות שהן בקשות, אבל בראשונות שהן רק שבחים לא שייך תחנונים.

אולם במשנה ברורה (ביאה"ל סימן צ"ח סעיף ג') כתב שגם בראשונות שייך תחנונים, בשלוש ברכות הראשונות שהן שבחים, אבות וגבורות וקדושת השם, שייך בהם גם כן תפילה בלשון תחנונים, עם הרגשה כמו תחנונים.

*

כח התפילה להצלחה ברוחניות

ויש עוד דבר ידוע שאמר רבי ישראל סלנטר שתפילה על רוחניות **בדוק ומנוסה** שזה עוזר, אם אדם מתפלל ומבקש על ענייני רוחניות, על תורה ועל יראת שמים ומידות טובות, וכל העניינים הרוחניים, אם מבקשים בתפילה בדוק ומנוסה שיש סייעתא דשמיא.

ובאמת כבר אמרו בגמרא (ברכות נ, א) על הפסוק "הרחב פיך ואמלאהו" שהוא בדברי תורה כתיב, וידברי תורה היינו כל מה שהתורה מחייבת, כל העניינים הרוחניים, שאם אדם מבקש רחמים על זה, אזי 'הרחב פיך ואמלאהו', וצריך רק לבקש - ויזכה לסייעתא דשמיא!

ההצלחה לא תלויה בכישרונות

ומעשה שהיה באחד שדיבר פעם עם החזון איש ואמר, כי הרי ישנם צעירים בעלי כישרונות ויש שאינם בעלי כישרונות, ואלו שהם בעלי כישרונות כשילמדו יצליחו ויהיו גדולי תורה, אבל מי שאינו בעל כישרון, למה שילמד, הרי בין כך הוא לא יצליח, וכיצד שייך שיצליח בתורה, ואמר לו החזון איש **שזה לא נכון!** וגם צעירים שאינם בעלי כישרונות יכולים לגדול ולהצליח בתורה, וההצלחה אינה תלויה בכישרונות אלא בסייעתא דשמיא.

וסיפר לו החזון איש מעשה באחד שהוא הכיר מצעירותו, שהיה בעל כישרון חלש מאד, ואמר דוגמא לגודל חולשת הבנתו, שלא הבין דברים פשוטים מאד, ואף על פי כן הוא גדל והצליח בתורה, ונהיה רב עיר בחוף לארץ. וכיצד הצליח כך למרות שאינו בעל כישרון? אמר החזון איש כי זהו מפני שהסתבא בהדלקת הנרות התפילה על הצאצאים שלה שיהיו תלמידי חכמים, ובכתה על זה בדמעות וביקשה מכל הלב, ובזכות זה זכה הנכד לסייעתא דשמיא, שאפילו שאינו בעל כישרון הוא נהיה תלמיד חכם גדול ורב עיר.

[ושמעתי זאת מאותו אדם שדיבר עם החזון איש, והוסיף וסיפר שהוא שאל את החזון איש מי הוא התלמיד חכם שסיפר עליו, ואמר החזון איש כי אינו יכול להגיד את שמו, מפני שאין זה לכבודו לספר עליו שהוא פעם היה חלש, וכעבור תקופה שוב שאל את החזון איש אם יוכל עכשיו לספר לו מיהו התלמיד חכם, כי יכול להיות בזה תועלת ועידוד לאלו שאינם בעלי כישרונות, אם הם ישמעו שאדם מסוים שלא היה בעל כישרון נעשה לבסוף לגדול מפורסם, ואמר החזון איש כי עכשיו הוא כבר נפטר ולכן ודאי שלא יאמר את שמו].

וכאמור הוא היה בעל כישרון חלש מאד, ואף על פי כן בסוף הוא נהיה גדול בתורה, כי **ההצלחה בתורה לא תלויה בכישרונות, אלא תלויה בזכויות**, והזכויות יכולות להיות גם תפילה של הסבתא.

תפילה על עצמו ותפילת אחרים

אבל וכי זהו רק בתפילה של הסבתא? ומה אם האדם עצמו מתפלל? יש סיפורים ידועים על צעירים שלא היו בעלי כישרונות, והם התפללו וביקשו רחמים על הצלחה בתורה, ונהיו גדולי תורה, על ידי בקשת רחמים שביקשו על עצמם, והיה מעשה באחד שהיה עדיין ילד צעיר, אינו זוכר אם לפני בר מצוה או אחרי בר מצוה, ועל ידי בקשת רחמים זכה לסייעתא דשמיא והצלחה גדולה ברוחניות, ואין הגבלה בזה! כמו שנאמר הרחב פיך ואמלאהו.

ובקובץ איגרות החזון איש (ח"א עד) כתב נוסח תפילה לאמא על בנה, איך לבקש רחמים על הברך לסייעתא דשמיא שיצליח בתורה, וכתב שהאם תבקש בברכת שמע קולנו: "יהי רצון מלפניך השם אלוקי ואלוקי אבותי שתרחם על בני... ותהפוך את לבבו לאהבה וליראה שמך ולשקוד בתורתך הקדושה ותסיר מלפניו כל המסיבות המונעות אותו משקידת תורתך הקדושה ותכנין את כל תפילות המביאות לתורתך הקדושה" כי אתה שומע וכו'.

ומעשה שהיה גם כן בעציר אחד שהיה זקוק לחיזוק בתורה, והחזון איש רצה לחזק אותו, וביקש מעוד אחד שישתתף עמו בתפילה על אותו צעיר, שיתפללו

אבל אף על פי כן, כיון שהוא רוצה ובה ליטרה, ולא רק 'ליטרה' בעצמו, אלא גם 'ליטרה' ולהשפיע על אחרים, ואם בבא ליטרה על עצמו מסייעין אותו, ודאי שגם מי שבא לטרה ורוצה להשפיע מסייעין אותו, ובזכות זה הוא מקבל סייעתא דשמיא שהוא בעצמו זוכה להתחזק, ואחרי שהוא יתחזק בעצמו כבר יוכל גם להשפיע על אחרים, כמו שאמר הגאון.

ההלל, כדי להשפיע על אחרים צריכים זכויות, ובלי זכויות אי אפשר להשפיע, כל השפעה שהיא, כגון השפעה של תורה, ואהבת תורה, ומידות טובות, ואמונה, וכל השפעה של רוחניות, תלוי לפי הזכויות כמה שיש לו למשפיע בעצמו וכמה שהוא מושלם בה.

הלומד מוסר בא ליטרה ומסייעין אותו

ונתבונן כיצד באים ליטרה, וכי רק על ידי שאומרים דרשה לאלף אנשים? אכן העצה והדרך להיות בא ליטרה היא על ידי לימוד ספרי מוסר, ובישיבות יש סדר ללימוד המוסר בכל יום חצי שעה לפני מעריב, וזהו בא ליטרה, כי מדוע לומדים מוסר? מפני שרוצים להיטרה ולהתחזק ולקבל מעלות ושלמות, ומי שרוצה שלמות ורוצה את הרוחניות זהו 'בא ליטרה' וזוכה לסייעתא דשמיא, על ידי שבא ליטרה ולהתחזק בכל ענייני הרוחניות, בתורה וביראת שמים ובמידות טובות, וזכה לסייעתא דשמיא להצלחה ברוחניות.

וכבר סיפרתי את המעשה באחד שהיה בחור צעיר בגיל ישיבה קטנה, שהיה אנוס ומוכרח לעבוד מחמת איזה סיבות מצד המשפחה, אבל בסוף היום הוא היה בא לישיבה ולומד מוסר בכל יום חצי שעה, ושאלתי אותו למה הוא לומד דווקא מוסר ומדוע אינו לומד גמרא באותו הזמן, ואמר לי הוא מרגיש שלימוד המוסר מחיה אותו, והרגיש שזה מטהר אותו.

והסוף היה שהוא זכה לסייעתא דשמיא שנסתלק האונס וכבר היה יכול ללמוד כל היום, על ידי סייעתא דשמיא עם כל מיני סיבות, והדברים נתגלגלו בדרך הטבע ולא בדרך נס, אך זה היה סייעתא דשמיא! ונכנס ללמוד בישיבה, וכחיים הוא מוכה הרבים ומשפיע תורה ויראת שמים, כל זה בזכות שהיה 'בא ליטרה' על ידי שלמד חצי שעה מוסר, ומן השמים סייעו בידו.

וכל אחד שבא ליטרה זה תלוי באיזה דרשה, מה היא הכוונה ובאיזה איכות, מהו הלב ועד כמה הלב רוצה ליטרה, וככל שהוא בא ליטרה יותר באיכות ובשלמות – כך מן השמים מסייעים אותו.

וכאמור הבא ליטרה הוא על ידי לימוד המוסר, וצריך כמובן ללמוד בספר מוסר שמעניין, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, אבל יש הרבה ספרי מוסר, שכל אחד יכול לבחור מהם איזה ספר מוסר שמעניין ומושך אותו ומשפיע עליו לפי טבעו, וישנם ארבעת ספרי המוסר הידועים: מסילת ישרים, חובות הלבבות, שערי תשובה, וארחות צדיקים, ויש עוד ספר שהוא גם כן מעניין מאד, ספר פלא יועץ, שכותב עצות ודברים מועילים, וממש כשמו כן הוא 'פלא יועץ', שיועץ עצות רוחניות מצוינות, והבא ליטרה מסייעים אותו.

ואמנם יש לפעמים מקרים נדירים שאדם ילמד מוסר ויכנס מזה למתח, וזהו דבר נדיר אבל יש יחידים כאלה, שלימוד המוסר מכניסם למתח, ובאופן כזה אסור שילמד מוסר, כי זה גורם לו מתח ואינו יכול ללמוד כך, [ובמקום אחר הוסיף רבינו שליט"א כי העצה לאלו היא, ללמוד ספרי מוסר שמרגיעים כמו ספרי החפץ חיים וכדומה].

הכלל – כל הצלחה תלויה בזכויות

ועל כל פנים זהו הענין, שכל זיכוי הרבים תלוי בזכויות של המשפיע, ויש הרבה שרוצים להיות מזכי הרבים ברוחניות, ואינם יודעים את הסוד, שזה תלוי בזכויות! וצריכים קודם שהמשפיע עצמו יהיה עם זכויות, שיהיה בשלמות

כמו שאמר הגאון, וזהו על ידי לימוד ספרי המוסר, וכמו שאמר (סנהדרין יח, א) קשט עצמך תחילה.

וענין זה שהכל תלוי בזכויות מצונו עוד, כי הנה אמרו חז"ל (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם, ונזכרו כאן שלושה עניינים, שהם הנקראים בלשון המשנה (אבות ו, ה) שימוש חכמים דיבוק חברים ופולפול התלמידים, והנה מה שאמר תחילה הרבה למדתי מרבתי, הוא דבר מובן, שאדם מקבל ולומד הרבה תורה מרבו, אבל מה שאמר מחברי יותר מרבתי צריך ביאור, כיצד שייך שילמד מהחבר יותר ממה שלמד מהרב? ו'מרבתי' היינו מפני שהרב יודע יותר ממנו, אבל 'מחברי' הרי הם שני חברים ששמעו יחד את הרב, ומה החבר יודע יותר ממנו?

ויש לבאר כי התועלת בזה הוא לאיכות ההבנה, שבדיבוק חברים נעשית האיכות יותר טובה, ששניהם שמעו את מה שהרב מסביר בתורה וכן ביראת שמים ובמידות טובות ובכל מה ששייך לרוחניות, וכששומעים עדיין לא מבינים עם כל העמקות, ובדיבוק חברים כשחוזרים יחד על מה שהרב אמר, מקבלים הבנה יותר עמוקה, וזהו 'מחברי יותר מרבתי', באיכות ההבנה!

וכך גם מתלמידי יותר מכולם, זהו על ידי שהתלמיד שואל את הרב שאלות כאלה שהרב לא חשב כלל להסביר אותם, ואחרי שהתלמיד שואל, צריך הרב להתעכב להסביר לו, ועל ידי זה נוספת הבנה לרב בעצמו, ומקבל מזה הבנה יותר מכולם, וכן אמר פעם מרן החזון איש זצ"ל לאדם גדול בתורה, שנתבקש לומר שיעור לתלמידים חלשים, ואמר לו החזון איש: זה כדאי לך, כי הם ישאלו אותך שאלות כאלה שלא חשבת כלל עליהם, ותצטרך להסביר להם, ועל ידי זה תהיה ההבנה 'יותר מכולם', שיתבהר לך דברים שלא חשבת עליהם כלל, רק מחמת שאלות התלמידים.

ונמצא שמחברי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולם זהו בדרך הטבע, שדיבוק החברים ופולפול התלמידים מוסיף באיכות ההבנה.

אבל באמת זה לא רק בדרך הטבע, אלא גם מצד הזכויות! כי שימוש חכמים זוהי זכות אחת להצלחה, שלומד ומקבל מרבו, ובזכות זה זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה, ובדיבוק חברים זוהי זכות נוספת, שכל אחד עוזר לשני, מתוך אהבת הבריות, וזוהי זכות להצלחה ולהבנה גדולה יותר, יותר מרבתי, ובפולפול התלמידים זוהי זכות עוד יותר גדולה, שהרב מתעכב בסבלנות לשמוע את התלמיד ולהסביר לו עד שיביין, מתוך אהבת הבריות, והזכות הזו נותנת הצלחה גדולה לרב שמסביר, יותר מכולם.

והכלל הוא שהכל תלוי בזכויות, וזהו ענין שרבים לא יודעים אותו, ורבים רוצים להיות מזכי הרבים ברוחניות, ורואים שאין להם הצלחה, ואינם מבינים מדוע, ותולים בכל מיני סיבות, שזו הסיבה וזו הסיבה וזו הסיבה, ולא מבינים שאין זה מחמת סיבות טבעיות, אלא הסיבה היא הזכויות! ואם יש זכויות אזי יש הצלחה וסייעתא דשמיא ברוחניות, ובלי זכויות אין הצלחה.

זה הכלל, שהכל תלוי בזכויות, והזכויות צריכות להיות על ידי שבאים ליטרה, והדרך ליטרה ולהתקדם ברוחניות היא על ידי לימוד ספרי מוסר, אך מוסר שמשעמם אינו משפיע, ומוסר שמעניין משפיע, וכל מה שיותר מעניין ויותר מרתק הרי זה יותר משפיע, ואין זה משפיע ביום אחד אלא לאט-לאט, בכל יום קצת, כל יום כמה דקות, ואפילו רק חמש דקות, עוד חמש דקות ועוד חמש דקות זה מצטרף ומשפיע, ובכל פעם זה מוסיף משהו חיזוק ומתקדמים התקדמות ברוחניות. **זוהי הדרך.**

ובסייעתא דשמיא נזכה כולנו, כל אחד צריך חיזוק ויש הרבה דרגות בחיזוק ברוחניות, ונזכה כולנו לסייעתא דשמיא בדרגות הרוחניות!

פרשת יתרו – זמן המוכשר להצלחה בתורה

ידוע שבכל פרשה יש השפעה של הפרשה על הזמן, אף שלא מפורש בתורה לקרוא הפרשה דווקא בשבוע זה, והרי במערבא היו גומרים את התורה רק פעם בשלוש שנים (כדאיתא במגילה כט, ב) וחילקו את הפרשיות באופן אחר ממה שאנו מחלקים, ובכל שנה קראו בזמן הזה פרשה אחרת, אבל כיון שהמנהג המקובל ותקנת הקדמונים היא כפי שאנו נוהגים, לקרוא הפרשה בשבוע זה, יש בכל פרשה הרמז למה ששייך לאותו השבוע [עיי'ן של"ה חלק תורה שבכתב ריש פרשת וישב].

כמו שידוע שהייתה פעם גזירה על ספרי התלמוד, ובמגן אברהם (סימן תק"פ הובא במשנה ברורה) כתב "ביום הששי פרשת חוקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו עשרים קרונות מלאים ספרים בצרפת, ולא קבעו אותו בימי החודש מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת התורה, זאת חוקת התורה מתרגמינן דא גזירת אורייתא".

והיינו שהגזירה אינה שייכת ליום החודש, אלא לפרשת השבוע, כמו שכתב המגן אברהם 'שיום הפרשה גורם', שבפרשה מרומז דא גזירת אורייתא, ואף שאין זה לשון התורה, ורק בתרגום אונקלוס כתב כן, מכל מקום התרגום גם כן נכתב ברוח הקודש, ולכן הלשון של התרגום גם כן קובע את כל העניינים של הפרשה, של אותו הזמן.

ומעתה בשבוע שקוראים פרשת יתרו, שהיא פרשת קבלת התורה, ודאי שזה זמן הראוי והמוכשר להצלחה בתורה, רק צריכים השתדלות והכנה, כפי שהיה בזמן מתן תורה, שהיו שלושת ימי הגבלה, כמו שכתוב (יט, טו) היו נכונים לשלושת ימים, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו (כדאיתא בשבת פז, א), וכל זה היה הכנה למתן תורה, שאי אפשר לקבל תורה בלי הכנה.

משיחות רבינו שליט"א

לעילוי נשמת
ר' **עזרא** ב"ר **אלטר** שמשון יהודה **כץ** ז"ל
חוג' מרת **צביה** ב"ר **משה** אליהו ז"ל
נלב"ע כ"ד שבט - תנצב"ה

לעילוי נשמת האיש הכשר
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
רבי **נתן** בן **רוזה** בן **סניור** ז"ל
נלב"ע כ"א שבט תשס"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרן הגאון הגדול
רבי **חיים ישראל** ב"ר **דב הלוי בעלסקי** זצ"ל
ראש ישיבת תורה ודעת בארה"ב
נלב"ע י"ט שבט תשע"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת **מרים אפשטיין** ע"ה
בת הרה"ג ר' **דב ישראלזון** שילחט"א נלב"ע עש"ק י"ט שבט תשע"ט - תנצב"ה